

28.

Ot. prp. nr. 15. (1939)

Om forandring i lov om fangst av bardehval av 14 juni 1935.

Tilråding fra Handelsdepartementet 3 mars 1939 godkjent ved kongelig resolusjon samme dag.

(Foredratt av statsråd Alfred Madsen.)

Handelsdepartementet forbereder for tiden en ny lov om hvalfangst til avløsning av de nå gjeldende bestemmelser og vil foranledige fremsatt proposisjon herom for inneværende Storting. Visse forhold har imidlertid medført at det etter departementets mening er ønskelig å få behandlet et enkelt punkt i det nye lovutkast før det har vært anledning til for øvrig å avslutte arbeidet med utkastet. Dette gjelder bestemmelsen i § 9 i lov om fangst av bardehval m. v. av 14 juni 1935. Denne bestemmelse har følgende innhold:

«Det skal inntil 1 juli 1940 være forbudt uten samtykke av Handelsdepartementet ved frivillig salg, tvangssalg, utleie eller på annen måte å stille til rådighet hvalbåt eller skib som er innredet som kokeri for hvalfangst, og som er innført i det norske skibsregister, til noen som etter § 1 i lov om sjøfarten av 20 juli 1893 ikke kan eie norsk skib. På samme måte er det forbudt å overdra part i sådanne skib eller aksje i selskap som eier sådanne skib til noen som ikke kan eie norsk skib, såfremt overdragelsen vil medføre at skibet opphører å være norsk.»

Departementet finner det ønskelig å foreslå forskjellige endringer i bestemmelsen, for det første at henvisningen til sjøfartslovens § 1 blir tatt ut, og at det i hvalloven selv angis i hvilke tilfeller Handelsdepartementets samtykke utkreves for overføring eller bortleie av hvalfangstmateriell. Bortsett fra at denne formulering av bestemmelsen rent redaksjonelt vil være heldigere, synes det å være til stede en uklarhet i forbindelse med fortolkningen av bestemmelsen i sjøfartslovens § 1 som vil kunne få betydning nettop for forståelsen av hvallovens § 9. Spørsmålet er blitt aktuelt ved de nyheter som pressen har inneholdt i den siste tid om et forestående salg, eventuelt bortleie av flytende kokeri «Kosmos II» til utlandet. I følge et forlydende, som departe-

mentet har grunn til å tro medfører riktighet, er der under drøftelse forskjellige ordninger. En av disse skal angivelig være salg eller utleie av kokeriet til De-Nordiske Fabriker De-No-Fa A/S. Samtidig er det ifølge forlydendet meningen at Unilever som står De-No-Fa nær, skal overføre ett av sine kokerier, «Southern Empress», til Tyskland. Ved disse transaksjoner skulle, heter det, Kosmosselskapet kunne unngå å søke om departementets samtykke til salg etter hvallovens § 9.

Spørsmålet om norsk hvalfangstmateriell etter hvallovens § 9 kan overføres til et selskap som De-No-Fa A/S uten samtykke av Handelsdepartementet, er etter departementets oppfatning meget tvilsomt. Det vil avhenge av forståelsen av sjøfartslovens § 1. Etter post 2 i denne bestemmelse kreves det for at et selskap, hvis formål er å drive fangstvirksomhet på havet, eller hvori sådan virksomhet inngår som et selvstendig ledd, skal kunne eie norsk skip blant annet at minst 6/10 av aksjekapitalen er norsk. Etter 3dje post som omhandler aksjeselskaper som driver annen virksomhet enn nevnt i post 2, er det derimot ingen betingelse at minst 6/10 av aksjekapitalen er på norske hender. Da aksjemajoriteten i De-No-Fa A/S er på utenlandske hender, vil det derfor med hensyn til spørsmålet om hvallovens § 9 komme til anvendelse ved overføring av norsk hvalfangstmateriell til dette selskap, være avgjørende om 2. eller 3. post i sjøfartslovens § 1 skal gjøres gjeldende, med andre ord om den fangstvirksomhet som selskapet kommer til å oppta, vil inngå i forretningen som et selvstendig ledd i denne. For tiden driver De-No-Fa A/S fabrikkvirksomhet (raffinering og herdning av animalske og vegetabilske øljer og fett)

Om forandring i lov om fangst av bardehval av 14 juni 1935.

og ikke hverken skipsrederi eller fangstvirksomhet på havet. Uten vedtektsendringer vil det derfor neppe kunne kjøpe eller eie et kokeri for hvalfangst.

Handelsdepartementet har i skrivelse av 13 februar d. å. forelagt saken for Justisdepartementet. Departementet har herunder tilrådet følgende endringer i hvallovens § 9:

1. At henvisningen til sjøfartsloven utgår og at der i hvallovens § 9 inntas tilsvarende bestemmelser.
2. At betingelsene for å overføre rådighetsretten over hvalfangstmateriell til utenlandske interesser uten Handelsdepartementets samtykke blir gjort noe strengere ved at bestemmelsen om minimum norsk grunnkapital av $\frac{6}{10}$ forhøyes til $\frac{8}{10}$. Herved ville bestemmelsen i hvallovens § 9 bli noenlunde overensstemmende med den tilsvarende bestemmelse i § 19 i konsesjonsloven av 14 desember 1917.
3. At bestemmelsen gjøres anvendelig ikke bare på «hvalbåt eller skip som er innredet som kokeri for hvalfangst», men også på skip som har vært innredet som kokeri. Derved ville en kunne hindre omgåelse av bestemmelsen ved at kokeriapparatene settes i land og at skipet søkes overført som tankskip.

Endelig foreslo departementet at bestemmelsen som etter nå gjeldende hvallov utløper 1 juli 1940, blir gjort gjeldende «inntil videre».

Handelsdepartementet antydet følgende formulering av § 9 i hvalloven:

«Det skal inntil videre være forbudt uten samtykke av Handelsdepartementet ved frivillig salg, tvangssalg, utleie eller på annen måte å stille til rådighet hvalbåt eller skip som er eller har vært innredet som kokeri for hvalfangst, og som er innført i det norske skipsregister, til fremmed statsborger eller til aksjeselskap eller annet selskap med begrenset ansvar som ikke har helt norsk styre med sete i Norge og med minst $\frac{8}{10}$ av grunnkapitalen norsk. På samme måte er det forbudt å overdra part i sådanne skip til fremmed statsborger eller selskap, eller å overdra aksje i selskap som eier sådanne skip til utenlandsk statsborger eller selskap, såfremt overdragelsen vil medføre at mindre enn $\frac{8}{10}$ av grunnkapitalen blir norsk.»

Justisdepartementet har i skrivelse av 24 februar 1939 uttalt at det er tilbøyelig til å anta at et eventuelt salg eller utleie av «Kosmos II» til De-No-Fa A/S vil trenge samtykke av Handelsdepartementet dersom kokeriet aktes brukt til hvalfangst. Det er imidlertid enig i at spørsmålet kan være tvilsomt. Videre anser det bestemmelsen om at loven skal gjelde «inntil videre», for å være overflødig, da enhver lov for så vidt gjelder «inntil videre» som den gjelder inntil den blir

tatt bort ved ny formell lov, med mindre den selv bestemmer noe annet. For øvrig uttaler Justisdepartementet:

«Etter den av det ærede departement antydede redaksjon av § 9 vil hvalbåter, kokerier, parter i sådanne skip og aksjer i selskaper som eier sådanne skip, uten samtykke kunne selges til andre utenlandske juridiske personer enn de i utkastet nevnte, for eksempel til utenlandske offentlige rettssubjekter, og til utenlandske stiftelser og korporasjoner.

Med hensyn til spesielt siste setning i utkastet, er å merke at paragrafen bare vil ramme det tilfelle at vedkommende overdragelse vil medføre at mindre enn $\frac{8}{10}$ av grunnkapitalen blir norsk. Dette er ikke tilfelle dersom den norske del av kapitalen allerede på forhånd var mindre enn $\frac{8}{10}$. I så fall vil etter utkastet alle aksjer fritt kunne selges til utlandet.

Man foreslår i tilfelle følgende redaksjon av § 9:

«Hvalbåt eller skip som er eller har vært innredet til kokeri for hvalfangst, og som er innført i det norske skipsregister, må ikke uten samtykke av vedkommende departement ved frivillig salg, tvangssalg, utleie eller på annen måte overdras til eller stilles til rådighet for andre enn norske statsborgere. På samme måte er det forbudt å overdra part i sådanne skip eller aksje i selskap som eier sådanne skip til andre enn norske statsborgere, såfremt mindre enn åtte tiendedeler av grunnkapitalen eies, eller etter overdragelsen ville eies, av norske statsborgere. Ved anvendelsen av denne paragraf regnes like med norske statsborgere staten, innretninger og fond, som styres av staten, norske kommuner og norske sparebanker, korporasjoner og stiftelser, som har helt norsk styre med sete i Norge, og hvis formål er almennyttig, samt aksjeselskaper, når selskaps hovedkontor og styrets sete er i Norge og styret består av her i riket bosatte norske statsborgere, som er aksjeeiere, samt når dessuten aksjer for minst åtte tiendedeler av aksjekapitalen eies av norske statsborgere. Like med aksjeselskaper regnes kommandittaksjeselskaper, således at det som er bestemt om aksjeselskapers styre og aksjekapitalen, for kommandittaksjeselskaper gjelder de ansvarlige medlemmer og kommandittkapitalen.»

I skrivelse av 28 februar d. å. har Hvalrådets formann professor dr. B. Bergersen uttalt at han er helt enig i at det blir framsett proposisjon snarest mulig i samsvar med forslaget fra Justisdepartementet.

Handelsdepartementet slutter seg hertil. En vil anse det meget beklagelig hvis det på den måte som er antydnet, vil være anledning til å omgå bestemmelsen i hvallovens § 9. En nevner i denne forbindelse at departementet for bare et par måneder siden, etter enstemmig henstilling fra Hvalrådet, tilstillet de norske hvalfangstselskaper en meddelelse om at departementet hadde til overveielse under de foreliggende forhold i hvalfangsten å nekte enhver overføring — såvel salg som utleie —

Om forandring i lov om fangst av bardehval av 14 juni 1935.

av norsk hvalfangstmateriell til utlandet. Også hvalfangstselskaperens representanter var — med den reservasjon at beslutningen ikke måtte gjelde allerede bestående leieforhold — enig i at en slik meddelelse burde sendes selskapene.

Departementet finner videre å burde nevne de bestrebelse som fra norsk side har vært utvist i de siste år for å søke forhindret en videre utbygging av den tyske hvalfangstflåte og det arbeide som har pågått for i det lengste å søke opprettholdt de norske hvaloljeleveranser til Tyskland. Etter de opplysninger som foreligger om fangsten i år, synes det å skulle være noe mindre fare for ytterligere utvidelser av den utenlandske hval-

fangsttonnasje. På den annen side bør departementet ha full kontroll over alle salg av kokerier også til selskaper hvor utenlandske interesser er betydelige.

I det departementet viser til det anførte, vil det tilråde at bestemmelsen i hvallovens § 9 endres overensstemmende med Justisdepartementets forslag.

Handelsdepartementet

tilrader:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt utkast til proposisjon til Stortinget om endring i hvalloven av 14 juni 1935.

Vi HAAKON, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Stortinget blir innbudt til å gjøre vedtak til lov om endring i lov om fangst av bardehval m. v. av 14 juni 1935 i samsvar med et framlagt utkast.

Tilråding fra Handelsdepartementet ligger ved i avtrykk.

Gitt på Oslo slott 3 mars 1939.

Under Vår hånd og rikets segl

HAAKON

(L. S.)

Johan Nygaardsvold

B. Rolsted

Utkast

til lov om endring i lov om fangst av bardehval m. v. av 14 juni 1935.

I.

§ 9 i lov om fangst av bardehval m. v. av 14 juni 1935 skal heretter lyde så:

Hvalbåt eller skip som er eller har vært innredet til kokeri for hvalfangst, og som er innført i det norske skipsregister, må ikke uten samtykke av vedkommende departement ved frivillig salg, tvangssalg, utleie eller på annen måte overdras til eller stilles til rådighet for andre enn norske statsborgere. På samme måte er det forbudt å overdra part i sådanne skip eller aksje i selskap som eier sådanne skip til andre enn norske statsborgere, såfremt mindre enn åtte tiendedeler av grunnkapitalen eies, eller etter overdragelsen ville eies, av norske statsborgere. Ved anvendelsen av denne paragraf regnes like med norske statsborgere staten, innretninger og

fond, som styres av staten, norske kommuner og norske sparebanker, korporasjoner og stiftelser, som har helt norsk styre med sete i Norge, og hvis formål er almennyttig, samt aksjeselskaper, når selskapets hovedkontor og styrets sete er i Norge og styret består av her i riket bosatte norske statsborgere, som er aksjeeiere, samt når dessuten aksjer for minst åtte tiendedeler av aksjekapitalen eies av norske statsborgere. Like med aksjeselskaper regnes kommandittaksjeselskaper, således at det som er bestemt om aksjeselskapers styre og aksjekapitalen, for kommandittaksjeselskaper gjelder de ansvarlige medlemmer og kommandittkapitalen.

II.

Denne lov trer i kraft straks.